

Jihočeská Univerzita v Českých Budějovicích
Teologická fakulta
Katedra praktické teologie

Bakalářská práce

DOPADY NEZAMĚSTNANOSTI NA RODINU

Vedoucí práce: Ing. Jaroslav Šetek, Ph.D.

Autor práce: Tereza Dobrovodská
Studijní obor: Sociální a charitativní práce
Forma studia: prezenční
Ročník: 3.

2010

Prohlašuji, že svoji bakalářskou práci jsem vypracovala samostatně pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury.

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění, souhlasím se zveřejněním své bakalářské práce, a to v nezkrácené podobě elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách.

25. března 2010

.....

Děkuji vedoucímu mé bakalářské práce panu Ing. Jaroslavu Šetkovi, Ph.D. za cenné rady, připomínky a metodické vedení práce a také děkuji Úřadu práce v Písku za poskytnutí možnosti provést u nich výzkum pomocí dotazníků.

OBSAH

OBSAH.....	4
Úvod.....	6
I. Teoretická část	8
1. Nezaměstnanost.....	8
<i>1.1 Co je nezaměstnanost? .....</i>	<i>8</i>
<i>1.2 Druhy nezaměstnanosti .....</i>	<i>9</i>
<i>1.3 Historický exkurz.....</i>	<i>10</i>
1.3.1 Deformace na českém trhu práce.....	11
1.3.2 Rysy hospodářského vývoje v meziválečném období.....	11
1.3.3 Opatření sociální politiky mezi lety 1948-1989	12
<i>1.4 Vývoj trhu práce a nezaměstnanosti.....</i>	<i>13</i>
<i>1.5 Nezaměstnanost dnes.....</i>	<i>15</i>
1.5.1 Nezaměstnanost v lednu 2010	16
2. Rodina	18
2.1 Vymezení pojmu.....	18
2.2 Typologie rodin	20
3. Následky nezaměstnanosti.....	22
3.1 Psychické důsledky nezaměstnanosti.....	22
3.1.1 Psychické změny vyvolané dlouhodobou nezaměstnaností	23
3.2 Zdravotní problémy	24
3.3 Sociální důsledky nezaměstnanosti	24
3.4 Chudoba	26
3.5 Sociálně patologické jevy	27

4. Jak si při ztrátě zaměstnání udržet (získat) sebejistotu a chuť k aktivizaci	29
4.1 <i>Psychologický intervenční program pro nezaměstnané.....</i>	29
II. Praktická část	31
5. Cíl práce	31
6. Hypotézy.....	31
7. Metodika	31
7.1 <i>Metody a techniky sběru dat.....</i>	31
7.1.1 <i>Zúčastněné pozorování .....</i>	32
7.1.2 <i>Kvantitativní dotazování.....</i>	32
7.2 <i>Realizace výzkumu.....</i>	33
7.3 <i>Zkoumaný soubor .....</i>	34
7.4 <i>Vyhodnocení výzkumu .....</i>	34
7.4.1 <i>Vyhodnocení jednotlivých otázek: .....</i>	35
8. Diskuze	43
Závěr.....	45
Seznam použitých zdrojů	46
Příloha	49
Abstrakt.....	52
Abstract.....	53

Úvod

Tato bakalářská práce má za úkol přiblížit a vydefinovat dnes jeden z nejvíce diskutovaných problémů a to nezaměstnanost. Tato problematika se dotýká celé naší moderní společnosti a je považována za jeden z aspektů v ovlivňování dalšího vývoje naší společnosti. Tímto směrem jsem se rozhodla zaměřit z toho důvodu, že je to dnes médií i při běžné komunikaci mezi lidmi velmi často zmiňované téma. Také proto, že v mém okolí se buď hodně intenzivně o této problematice hovořilo, nebo člověk v mém blízkém okolí se sám ocitl v této situaci. Téměř každý se může do této situace dobrovolným či nedobrovolným způsobem dostat a tak by měl být o problematice nezaměstnanosti alespoň obecně informován.

Mít zaměstnání a někde pracovat, neznamená pro člověka jen to, že je práce zdrojem jeho obživy, ale udává jedinci určité postavení a společenskou hodnotu. Člověk má pocit, že někam patří a je prospěšný sobě, tak i společnosti. Současně mu dává pocit seberealizace a užitečnosti pro společnost. Proto život člověka, který ztratí zaměstnání, nabírá jiný smysl a nastává náročná životní situace, kde se projeví, jak je dotyčný schopen se s tímto problémem vypořádat a nakolik si k sobě připustí nepříznivé faktory. V tuto dobu se z člověka stává více či méně jiná osobnost, kterou provází spousta negativních faktorů, které jsou s nezaměstnaností spojené. Mění se jeho postoj k okolí, často se vyhýbá jakýmkoliv kontaktům se společností a jeho psychika se dostává do jiné roviny, než tomu doposud. Nezaměstnaného mohou doprovázet i nepříjemnosti spojené s jeho zdravotní stavem a v horším případě se mohou projevit sociálně patologické jevy. Jeho aktuální situace se odráží i na fungování a členy v rodině. Mohou vznikat konflikty v rodině, které mohou vyústit až k úplnému odcizení členů.

Cílem této bakalářské práce je charakterizovat dnes tak aktuální problém nezaměstnanosti a zjistit, jaké a jak velké jsou následky nezaměstnanosti na rodinu. Teoretická část je rozdělena do čtyř celků, kde v prvním z nich je vysvětlen pojem nezaměstnanost a ta je rozdělena do několika druhů. Je zde

popsán historický vývoj českého státu, trhu práce, hospodářství a historický nástin nezaměstnanosti a dnešní pohled.

Ve druhé kapitole se věnuji rodině, jejím funkcím a potřebám. Jaký by měla zaujímat postoj vůči dětem i další společnosti. Jsou zde také zmíněné role v rodině, co rodina jako taková svým členům poskytuje a jak na sebe děti s rodiči navzájem působí jak v pozitivním, tak negativním smyslu. V neposlední řadě je zde popsána i typologie rodin.

Třetí část je zaměřena na následky nezaměstnanosti a jejich charakteristiku, které ať už samostatně či společně člověka nějakým způsobem ovlivňují. Zmíněné jsou nejčastěji se projevující sociální problémy, potíže se zdravím a psychickou stránkou osobnosti a v horších případech se objevuje i chudoba a sociálně patologické jevy.

Ve čtvrté a poslední kapitole teoretické části jsem se snažila vyzdvihnout několik aspektů, které při ztrátě zaměstnání pomáhají dotyčného člověka udržet v alespoň podobné rovině, jako se nacházel v době, kdy zaměstnání měl. Dodržováním alespoň částí z nich by mělo jeho problematickou situaci částečně zmírnit a umožnit mu tak stále důstojný život. Aspekty jsou v podobě Psychologického intervenčního programu pro nezaměstnané.

V praktické části mé bakalářské práce se věnuji kvantitativnímu výzkumu, kde používám metodu zúčastněného pozorování a metodu kvantitativního dotazování prostřednictvím strukturovaných dotazníků. Dále se věnuji výsledkům výzkumu, kde jsou zobrazeny nejzávažnější příčiny nezaměstnanosti, následné diskuzi a ověřování hypotéz. Na téma mé bakalářské práce vyšlo mnoho kvalitních publikací a já čerpám především z literatury, kterou napsala Božena Buchtová, Oldřich Matoušek, Petr Mareš a Tomáš Sirovátka.

I. Teoretická část

1. Nezaměstnanost

1.1 Co je nezaměstnanost?

Zpočátku bych se chtěla věnovat pojmu nezaměstnanost a jejímu rozdělení. Nezaměstnanost je složitý společenský problém s mnohačetnými důsledky. Ztráta zaměstnání je pro velké procento lidí nepříjemnou událostí. Znamená to pro ně, že poklesne jejich životní úroveň a jsou ekonomicky nejistí do budoucna. Znamená ztrátu kontaktů a vztahů. Pro některé není práce jen zdrojem osobního důchodu, ale i smysluplná činnost, která naplňuje část jejich života. Někteří mohou vyřazení z pracovního procesu vnímat i jako zpochybnění svých vlastních schopností uplatnit se ve společenských vztazích, a tak být plnohodnotným členem společnosti.¹ Buchtová říká, že „nezaměstnanost představuje historicky i v současnosti jeden z nejsledovanějších a nejdiskutovanějších jevů tržních hospodářství.“² „Problematika nezaměstnanosti, její existence a příčiny, patří po dlouhá desetiletí ke sledovaným problémům a její pojetí se vyvíjí.“³

Někteří autoři konstatují, že i přes mnohé rozdíly, při různém vymezování nezaměstnanosti, lze najít obecnou shodu v tom, že jde o osoby současně schopných práce (zdravotním stavem, věkem ale i osobní situací), chtějících zaměstnání (často se ještě specifikují nyní, aktuálně), ale jsoucích přes tuto snahu v daný okamžik bez zaměstnání.⁴

---

¹BROŽOVÁ, D. *Společenské souvislosti trhu práce*. 1. vydání. Praha: Sociologické nakladatelství, 2003. ISBN 80-86429-16-4. str. 76.

²BUCHTOVÁ, B. A KOL. *Nezaměstnanost: Psychologický, ekonomický a sociální problém*. 1. vydání. Praha: Grada Publishing, 2002. ISBN 80-247-9006-8. str. 64.

³BUCHTOVÁ, B. a kol. *Nezaměstnanost. Psychologický, ekonomický a sociální problém*, str. 65

⁴MAREŠ, P. *Nezaměstnanost jako sociální problém*. 3. vydání. Praha: Sociologické nakladatelství. 2002. ISBN 80-86429-08-3. str. 16.

1.2 Druhy nezaměstnanosti

Frikční nezaměstnanost

Jde především o normální změny zaměstnání a doba nezaměstnanosti je ve většině těchto případů pro nezaměstnané osoby jen krátkou epizodou, během níž si hledají nové uplatnění. V případě osob nově vstupujících na trh práce jde o dobu, v níž nacházejí své první zaměstnání.⁵ Do této skupiny se zařazují ti, kteří dobrovolně pracovní místo opustili a hledají si jinou, většinou lépe finančně ohodnocenou práci. Lidé opustí své pracovní místo i z důvodu stěhování a v novém bydlišti pak hledají pracovní příležitost.⁶ „Vzniká jako důsledek neustálého pohybu mezi oblastmi, pracovními místy a různými fázemi životního cyklu.“⁷

Strukturální nezaměstnanost

„Je vyvolána nedostatečnou (klesající) poptávkou po určité produkci statků.“⁸ Strukturální nezaměstnanost vznikne potom, když nabídka práce určitého druhu (podle pohlaví, regionu, kvalifikace, povolání) je vyšší, než je poptávka v uvedené struktuře, a když nejsou osoby (z hlediska celkové poptávky) hledající práci natolik mobilní na to, aby si na jiných trzích práce (v jiných odvětvích, v jiných regionech, v jiných profesích) našly práci.⁹

---

⁵ MAREŠ, P. *Nezaměstnanost jako sociální problém*, str. 18.

⁶ BUCHTOVÁ, B. A KOL. *Nezaměstnanost. Psychologický, ekonomický a sociální problém*, str. 66.

⁷ KNOLL, O. *Druhy nezaměstnanosti a příčiny jejich vzniku*. Praha: Výzkumný ústav práce a sociálních věcí. 1993. ISBN neuvedeno. str. 9.

⁸ BUCHTOVÁ, B. A KOL. *Nezaměstnanost. Psychologický, ekonomický a sociální problém*, str. 67.

⁹ KNOLL, O. *Druhy nezaměstnanosti a příčiny jejich vzniku*, str. 11.

Cyklická a sezónní nezaměstnanost

Cyklická nezaměstnanost souvisí s ekonomickým cyklem. Vzniká tehdy, když je celková poptávka po práci nízká.¹⁰ Když ekonomika prochází fází celkového hospodářského poklesu, tak klesá vyrobený produkt ve všech odvětvích. Nezaměstnanost postihuje také víceméně všechna odvětví, proto když jsou pracovníci propuštěni v jednom odvětví, nemohou najít pracovní místo jinde, protože poptávka po zaměstnání klesá všude.¹¹

O sezónní nezaměstnanosti mluvíme, když je pravidelná cyklická nezaměstnanost spojená s přírodním cyklem. V minulosti byla dost rozšířená zimní sezónní nezaměstnanost ve stavebnictví. Touto nezaměstnaností můžou být postiženy i služby (např. spojené s turistikou) a zemědělská oblast.¹²

Někteří autoři nezaměstnanost dále rozdělují na dobrovolnou a nedobrovolnou. Jak uvádí např. Buchtová, že dobrovolná nezaměstnanost znamená, když lidé upřednostňují volný čas před konáním práce. Dobrovolně nezaměstnaní můžou mít nabídky pracovních míst, ale aktivně hledají jiné, většinou lépe placené místo.¹³ Nedobrovolná nezaměstnanost vzniká, když existuje více pracovníků, kteří chtějí pracovat, než existuje pracovních míst. Poptávka po práci je teda nižší než celková nabídka. Někteří pracovníci při běžné mzdové sazbě nenachází pracovní uplatnění, jsou tedy nedobrovolně nezaměstnaní.¹⁴

1.3 Historický exkurz

Dále bych se chtěla, pro lepší orientaci v tomto tématu, věnovat historickému vývoji českého státu, trhu práce a hospodářskému vývoji.

---

¹⁰ KREBS, V. DURDISOVÁ, J. POLÁKOVÁ, O. ŽIŽKOVÁ, J. *Sociální politika*. 1. vydání. Praha: CODEX, 1997. ISBN 80-85963-33-7. str. 276.

¹¹ BROŽOVÁ, D. *Společenské souvislosti na trhu práce*, str. 84.

¹² MAREŠ, P. *Nezaměstnanost jako sociální problém*, str. 21.

¹³ BUCHTOVÁ, B. A KOL. *Nezaměstnanost. Psychologický, ekonomický a sociální problém*, str. 65

¹⁴ KREBS, V.; DURDISOVÁ, J.; POLÁKOVÁ, O.; ŽIŽKOVÁ, J. *Sociální politika*, str. 276

1.3.1 Deformace na českém trhu práce

Z části Rakouska-Uherska vznikla po první světové válce, v říjnu 1918, samostatná Československá republika. Byla složena ze tří „územních celků“, které se až do té doby vyvíjely politicky i ekonomicky zcela samostatně. Šlo o české země, Slovensko a Podkarpatskou Rus.

Československá republika patřila k územně menším státům. Po 1. světové válce bylo Československo nástupnickou zemí Rakouska-Uherska a mělo průmyslově-agrární strukturu, což mělo za následek, že průmysl převažoval nad zemědělstvím. Po rozpadu habsburské říše byla průmyslová výroba soustředěna z větší části na území dnešní České republiky (zhruba $\frac{3}{4}$). Zde byla zastoupena odvětví lehkého průmyslu (textil, oděvy, sklo, bižuterie a keramika) a v menší míře odvětví těžkého průmyslu, např. těžba uhlí a strojírenství. V odvětví progresivního těžkého průmyslu chyběla výroba elektrické energie, chemického průmyslu a průmyslu elektrotechnického. Ve 30. letech 20. století došlo k rozvoji tohoto průmyslu díky vojenskostrategickým úvahám a tím i k rozvoji zbrojařství, stavebního a strojírenského průmyslu. Stát byl hlavním odběratelem produktů těchto odvětví, platil za výrobky veřejnými zdroji, čímž vznikl rozsáhlý státní dluh.

1.3.2 Rysy hospodářského vývoje v meziválečném období

Během let první poválečné krize poklesla průmyslová výroba zhruba o $\frac{1}{4}$ a došlo k poklesu nominální mzdy dělnictva. Hospodářská situace se zlepšila, když ustaly prudké výkyvy měnového kurzu a cen. V této době se zavedla pásová výroba, tím se zvýšila produktivita práce, rostly nominální a reálné mzdy a poklesla nezaměstnanost. Dále nastal pokrok i v sociální sféře, což mělo za následek uzákonění placené dovolené pro dělnictvo a zavedení starobního a invalidního pojištění dělnictva.

Během první poválečné krize poklesla průmyslová výroba v celém evropském průměru. V roce 1933 vrcholila ekonomická krize a doznívala až do roku 1936. To znamenalo pokles průmyslové výroby a měla obrovské sociální a ekonomické

důsledky. Tato průmyslová krize se spojila i s krizí zemědělskou a sociální důsledky velké hospodářské krize byly katastrofické a nezaměstnanost rostla do nevídaných rozměrů. Na konci roku 1933 úřady práce evidovaly přibližně 920 000 nezaměstnaných. Poklesla nominální i reálná mzda a drobní živnostníci nebyli schopni konkurovat velkopřmyslové pásové výrobě.

V období 2. světové války tehdejší generace poznala jak hrůzy války, tak i hospodářskou a sociální krizi třicátých let. Není proto divu, že volby v roce 1946 vyhráli a nejvlivnější stranou se stali komunisté. Košický vládní program, schválený prezidentem Edvardem Benešem zdůrazňoval, že je nutné urychleně obnovit národní hospodářství a položit nové základy sociální politiky. Majetek kolaborantů a zrádců měl přejít pod národní správu. Velká část majetku právě pod národní správou byla konfiskována. V roce 1945 prezident Beneš vydal čtyři dekrety, na jejichž základě proběhlo úplné znárodnění. Znárodnění bylo chápáno jako akt sociální spravedlnosti a podnítilo vlnu pracovní aktivity, což vedlo k urychlení poválečné obnovy národního hospodářství. Na přelomu 40. a 50. let proběhly v ekonomice a ve společnosti změny, které daly československému hospodářství novou podobu.

1.3.3 Opatření sociální politiky mezi lety 1948-1989

Nejvýznamnější opatření proběhla v oblasti bytové výstavby, vzdělanosti obyvatelstva, zkrácení pracovní doby a propopulačního opatření. V těchto letech se stala plná zaměstnanost politickým imperativem a v případě jakékoli sociálně nepříznivé situace stát garantoval sociální péči. Nejpodstatnější bylo opatření vedoucí ke zvýšení porodnosti. V 70. letech byl nárůst porodnosti značný, nedosáhl však svého poválečného maxima. Na počátku 80. let opět poklesl počet narozených dětí (důvodem je nepříznivý vývoj ukazatelů národního hospodářství a skutečnost, že silné poválečné ročníky svou reprodukční činností již ukončily). Výraznější problémy související s první expanzí porodnosti lze předpokládat až

po roce 2000. (Okolo roku 2000 začaly do produktivního věku přecházet osoby narozené těsně po válce).¹⁵

1.4 Vývoj trhu práce a nezaměstnanosti

V této podkapitole se věnuji vývoji trhu práce, zaměstnanosti, nezaměstnanosti a jak tomu bylo za doby 2. světové války a dále. Padesát let (1940-1989) u nás trvala plná, často i povinná zaměstnanost. Až do poloviny 90. let nepřekročila míra nezaměstnanosti hranici 5%. Po převážnou část tohoto období na většině území našeho státu mírně převažovala poptávka nad nabídkou. Až ve druhé polovině dekády se u nás objevila nezaměstnanost jako sociálně významný jev.¹⁶

Nezaměstnanost, její existence a příčiny patří po dlouhá desetiletí ke sledovaným problémům.¹⁷ Nejprve byla rozvíjena pasivní politika zaměstnanosti v podobě realizace různých systémů podpor a dávek v nezaměstnanosti. Před 2. světovou válkou došlo k posunu v chápání příčin nezaměstnanosti ve smyslu vlastní odpovědnosti za to, že jsem nezaměstnaný, k chápání nezaměstnanosti jako jevu, který je způsoben ekonomickými a sociálními faktory společnosti. Po 2. světové válce nastupuje spíše aktivní politika zaměstnanosti, ale příliš se neprosazovala, protože existovala ekonomická konjunktura a nízká míra nezaměstnanosti. V 70. letech dochází ke zvyšování míry nezaměstnanosti a podpory v nezaměstnanosti problém neřešily. Docházelo k velkým výdajům a dávky negativně ovlivňovaly postoje lidí (někteří přestávali mít o práci skutečný zájem). Do centra pozornosti se dostává podpora nabídky práce v podobě zvyšování kvalifikace pracovníků, doškolovacích a rekvalifikačních kurzů. Vlády usilují o to, aby se přinášela nová pracovní místa a aby se celoživotní vzdělávání stalo významnou podporou nabídky práce. Rozhodující je, aby pracovní síla byla

---

¹⁵ SIROVÁTKA, T. MAREŠ, P. (ed.) *Trh práce, nezaměstnanost, sociální politika*. 1. vydání. Brno: Masarykova univerzita v Brně, 2003. ISBN 80-210-3048-8. 5. Kapitola.

¹⁶ MOŽNÝ, I. *Česká společnost. Nejdůležitější fakta o kvalitě našeho života*. 1. vydání. Praha: Portál, 2002. ISBN 80-7178-624-1. str. 98.

¹⁷ BUCHTOVÁ, B. A KOL. *Nezaměstnanost. Psychologický, ekonomický a sociální problém*, str. 65.

flexibilnější (aby se nezaměstnaní přizpůsobovali potřebám organizací a vyhovovali potřebám zaměstnavatelů).¹⁸

V 90. letech byla nezaměstnanost v České republice překvapivě nízká a roční míra nezaměstnanosti nikdy nepřekročila dvoucifernou hranici. Koncem 90. let míra nezaměstnanosti vzrostla a v delším horizontu se drží kolem 8-9%. V období 1991-1996 vydělila analýza okresů jako problematické zejména okresy např. Bruntál, Karviná, Nový Jičín, Přerov. Koncem 90. let vedle zemědělských okresů byly nezaměstnaností výrazně postiženy severočeské průmyslové okresy (např. Most, Chomutov atd., kde míra nezaměstnanosti dosáhla až 15%).¹⁹

V České republice trh práce do roku 1990 vlastně vůbec neexistoval. Existovala přezaměstnanost a neefektivní využívání pracovní síly. To mělo negativní sociální a ekonomické důsledky. Se zaváděním tržní ekonomiky se postupně vytvářel i trh práce a docházelo k výrazným změnám v oblasti zaměstnanosti. Dlouhodobý přesah poptávky byl nahrazen přesahem nabídky pracovních sil, vznikla nezaměstnanost, jež měla různé příčiny. Ta ale zůstávala poměrně dlouhou dobu relativně nízká a byla vysvětlována rozvojem soukromého sektoru v oblasti služeb, relativně vysokou adaptabilitou pracovníků, ale pomalou realizací strukturálních změn v ekonomice a i relativně úspěšná politika zaměstnanosti. Po roce 1996 došlo ke stabilizaci skupin lidí obtížně zaměstnatelných (např. mladiství, ženy s malými dětmi, romští obyvatelé). Od roku 1990 postupně roste dlouhodobá nezaměstnanost, jejímž důsledkem je např. celkový nárůst počtu uchazečů o práci. V průběhu ekonomické transformace nebyly dořešeny některé problémy, které do značné míry trh práce deformují. Jsou to např. přezaměstnanost u velkých podniků, chybějící systematická politika regionálního rozvoje, nedostatečný rozsah a malá účinnost aktivní politiky zaměstnanosti. Nízká nezaměstnanost v počátečním období nepůsobila problémy a nebyla jí věnována taková pozornost a to se projevilo při rozhodování o výši prostředků určených na politiku zaměstnanosti. Protože se nezaměstnanost zvyšovala, výše prostředků se prakticky neměnila, klesala část finančních

---

¹⁸ DUBEN, R. *Teorie a praxe sociální politiky*. 1. vydání. Praha: Vysoká škola ekonomická v Praze, 1999. ISBN 80-7079-479-8. str. 102-103.

¹⁹ MAREŠ, P. *Nezaměstnanost jako sociální problém*, 3. kapitola

prostředků na aktivní politiku zaměstnanosti. Ta je omezována také příslušnou legislativou, která se orientuje na nezaměstnané, ale ne na zaměstnavatele. Nemůže jen řešit již vzniklé problémy, ale musí umět těmto problémům předcházet. Současně se na trhu práce projevuje i nedostatečná motivace. Základem by měla být standardní úroveň pracovních příjmů, která dosud neexistuje. Určitý problém na trhu práce vyvolává i zvýšený tlak zaměstnavatelů na dovoz levné pracovní síly. Skupina nekvalifikovaných pracovníků pak vytlačuje z trhu tuzemskou pracovní sílu bez nebo s nízkou kvalifikací. Problémem také je, že získání živnostenského oprávnění je snadné. Tyto problémy, zvýšená poptávka pracovních sil a nárůst tempa ekonomického rozvoje předpokládají další nepříznivý vývoj. Snahou vlády by mělo být úsilí, které směřuje k postupnému omezování a řešení již vzniklých problémů.²⁰

V roce 1997-1999 v České republice nastal ekonomický pokles s prudkým růstem míry nezaměstnanosti, která v roce 1999 dosáhla 9,4 % a zaregistrováno bylo 470 tisíc nezaměstnaných. V roce 2000 nezaměstnanost mírně poklesla a to na 8,8 %.²¹

1.5 Nezaměstnanost dnes

Nezaměstnanost se vyjadřuje ukazatelem míry nezaměstnanosti.

$$n = N/L \cdot 100 (\%)$$

n – míra nezaměstnanosti

N – počet nezaměstnaných

---

²⁰ DUBEN, R. *Teorie a praxe sociální politiky*, str. 102-106

²¹ MOŽNÝ, I. *Česká společnost. Nejdůležitější fakta o kvalitě našeho života*, str. 99

L – celkový počet práceschopných (kteří pracují nebo se ucházejí o místo, tzn. ekonomicky aktivní obyvatelstvo).²²

1.5.1 Nezaměstnanost v lednu 2010

Míra nezaměstnanosti v České republice v lednu 2010 opět vzrostla a to o **0,6** procenta **na 9,8%**.²³ V průběhu ledna na úřadech práce nově zaevidovalo 88 076 nezaměstnaných, což je o 15 726 lidí více než v prosinci a o 200 více než loni v lednu.

Úřady práce v databázích vedli k 31. lednu 2010 celkem **574 226 nezaměstnaných**. To znamená nárůst počtu nezaměstnaných o 35 090 oproti prosinci minulého roku. Na úřadech práce bylo registrováno 35 233 absolventů škol a mladistvých, tedy 6,1% ze všech nezaměstnaných. **46,1%** (264 867) lidí bez práce jsou **ženy**.²⁴ Míra nezaměstnanosti vzrostla **u mužů na 9,3%** a u žen na **10,6%**.²⁵ Během ledna se na úřad práce zaregistrovalo 88 076 osob a odhlásilo se 52 986 nezaměstnaných (ukončená evidence, vyřazení uchazeči), z toho **35 160** odešlo do nového zaměstnání a 17 826 uchazečů bylo vyřazeno bez umístění. Uchazeči si v lednu 2010 vybírali z **31 557 nabídek práce**, o 630 míst více než před měsícem. Míra nezaměstnanosti nejvíce rostla v okresech:

- Jindřichův Hradec (o 15,8 %),
- Jeseník (o 14,2 %),
- Znojmo (o 12,3 %),
- Písek (o 11,6 %),
- Chrudim (o 11,0 %),
- Pelhřimov (o 10,7 %),

---

²² BUCHTOVÁ, B. A KOL. *Nezaměstnanost. Psychologický, ekonomický a sociální problém*, str. 65

²³ Dostupné na WWW: <http://www.praceajobs.cz/poradna-prace/aktuality-na-trhu-prace/26-nezamestnanost-se-v-lednu-2010-opet-zvysila>, [citováno 3. 4. 2010]

²⁴ Dostupné na WWW: <http://www.praceajobs.cz/poradna-prace/aktuality-na-trhu-prace/26-nezamestnanost-se-v-lednu-2010-opet-zvysila>, [citováno 4. 3. 2010]

²⁵ Dostupné na WWW: <http://www.novinky.cz/ekonomika/191462-nezamestnanost-v-cr-splha-k-deseti-procentum.html>, aktualizováno 8. 2. 2010, [citováno 4. 3. 2010]

- Plzeň-sever (o 10,5 %).

Nejvyšší nezaměstnanost je v okresech:

- Jeseník (19,2 %),
- Znojmo (17,2 %),
- Hodonín (17,1 %),
- Most (17,0 %),
- Bruntál (16,8 %)
- Děčín (16,0 %).

Naopak nejnižší nezaměstnanost panuje v okresech:

- Praha-východ a Praha (shodně 3,8 %),
- Praha-západ (4,3 %),
- Mladá Boleslav (5,0 %).²⁶

---

²⁶ Dostupné na WWW: <http://www.praceajobs.cz/poradna-prace/aktuality-na-trhu-prace/26-nezamestnanost-se-v-lednu-2010-opet-zvysila>, [citováno 4. 3. 2010]

2. Rodina

V této kapitole se zaměřím na základní vymezení pojmu rodina, její fungování a typologii.

2.1 Vymezení pojmu

„V některých evropských zemích je rodina chápána jako společenská jednotka tvořená manželským párem a dětmi.“²⁷

Rodina je uměleckým dílem, které se neustále vyvíjí, proměňuje a je třeba na něm pracovat. Je ekologicky vyváženým prostředím, které je určené k růstu lidských bytostí. Rodina je kolébkou tvořivosti, to znamená, že by měly být první inspirovány tvůrčí činy dětí, navzájem by se ale měli povzbuzovat i ženy i muži i sourozenci. Rodina je místem formování mezilidských vztahů, kde by se měl člověk od útlého věku učit pochopení toho, že lidé jsou důležití, významní a že život má smysl a hodnotu. Je také útočištěm v době fyzické nouze, je místem, kde je nemocný vítán a je zde o něj s láskyplnou péčí postaráno. Rodina nese velkou zodpovědnost za výchovu svých dětí, které ovlivní nejen svou generaci, ale i tu následující. Představuje také muzeum vzpomínek, kdy však některé jsou občas tragédie a některé mohou znamenat překrásné věci. Vzpomínka v průběhu života může přinést náhlé pochopení a dodat odvalu pokračovat zrovna v tu dobu, kdy to potřebujeme. V rodinném životě a v mezilidských vztazích záleží na vyváženosti. Vyváženost je důležitou složkou každé oblasti života. Např. se setkáváme s nevyrovnanými lidmi a hrozí, že tím ublíží svým nejbližším.²⁸

Rodina je biologicky důležitá pro udržení lidstva. Její hlavní smysl je reprodukční. Je jednotkou společnosti a prvním, dost významným modelem

---

²⁷ TOMEŠ, I. *Sociální politika. Teorie a mezinárodní zkušenost*. 2. vydání. Praha: SOCIOKLUB, 2001. ISBN 80-86484-00-9. str. 136.

²⁸ SCHAEFFEROVÁ, E. *Co je rodina*. 1. vydání. Praha: Návrat domů, 1995. 184 s. ISBN 80-85495-41-4.

společnosti, s jakým se dítě setkává. Formuje jeho vývoj osobnosti i postoj k dalším skupinám. Ke svému vývoji dítě potřebuje primární potřeby (jídlo, teplo), stabilní prostředí (domov) a přítomnost stabilních členů (rodičů).²⁹ Z matky se stává žena v domácnosti, která pečuje o děti a zaměstnaného otce, který se v tuto dobu stává výlučným živitelem rodiny. Mateřství se pro mnoho matek stává jednou z nejdůležitějších složek jejich identity. Mají schopnost se plně ztotožnit se svou novou rolí a nacházejí ve výchově dětí a v péči o jejich rozvoj svůj smysl života.³⁰ Nové role mužů i žen v moderní rodině plní odlišné funkce. Mužské role instrumentální a racionální, muži rodinu zabezpečují hmotně a starají se o vztah rodiny a širší společnosti. Ženské role jsou emocionální, jejich úkolem je zabezpečovat příznivé emoční prostředí a každodenní péči a dávat dětem nepodmíněnou lásku. Toto funkční rozdělení rolí podle Parsonse je nezbytné pro fungování dnešní společnosti a pro její reprodukci.³¹

Dítě i rodič se spolu ztotožňují, spoléhají na sebe, podporují se, ale samozřejmě se dostávají i do konfliktů. Rodič je dítětem fascinován a velmi mu na něm záleží. Svým vlivem rodiče určují dítěti životní dráhu a z rodiny si pak odnáší představu o pracovním uplatnění, o manželství a rodině a o hodnotách.³² Rodina všem členům, dětem i dospělým poskytuje domov. Je v ní vysoká míra sdílení a otevřenosti a umožňuje svým členům zpracovávat traumata, která je potkají. V případě vzniku vážných onemocnění rodina poskytuje svému členovi velkou podporu a usiluje všemi dostupnými prostředky o navrácení k původnímu stavu. V ideálním případě dává rodina všem členům pocit bezpečného zázemí. Rodina svou hlavní úlohu dokáže dobře plnit jen tehdy, když se rodič dokáže podřídit potřebě dítěte, protože je za ně odpovědný.³³ Umožňuje jednotlivci, aby

---

²⁹ MATOUŠEK, O. *Rodina jako instituce a vztahová síť*. 1. vydání. Praha: Sociologické nakladatelství, 1993. ISBN 80-901424-7-8. str. 10.

³⁰ VÁGNEROVÁ, M. *Vývojová psychologie II. Dospělost a stáří*. 1. vydání. Praha: Karolinum, 2007. ISBN 978-80-246-1318-5. str. 131.

³¹ GJURIČOVÁ, Š. KUBIČKA, J. *Rodinná terapie. Systemické a narativní přístupy*. 1. vydání. Praha: Grada Publishing, 2003. ISBN 80-247-0415-3, str. 52-53.

³² MATOUŠEK, O. *Rodina jako instituce a vztahová síť*, str. 10.

³³ MATOUŠEK, O. *Rodina jako instituce a vztahová síť*, s. 11-12.

v ní nalézal oporu, ztotožňoval se s ní a zároveň mu dává svobodu k tomu, aby si budoval a zachovával svou osobní odlišnost.³⁴

Rodina je zdrojem podpory, ale i zdrojem stresu.³⁵ Úroveň stresu v rodině záleží na intenzitě a závažnosti stresoru, na tom, jak ho rodina vnímá a hodnotí, na zdrojích a možnostech zvládat stres a na psychické a fyzické kondici členů rodiny v době, kdy se stresor objeví. Rozhodující je i to, co už rodina zažila, jaké jsou aktuální vztahy a citová atmosféra v rodině.³⁶ Ve společnosti našeho typu, orientovaných na osobní uspokojení, osobní úspěch a osobní rozvoj, je harmonizace rozdílných zájmů jednotlivců v rodině náročným úkolem.³⁷

2.2 Typologie rodin³⁸

Klasifikace, kterou podali Voilandová s Buellem je konstruovaná pro potřeby sociálních pracovníků a opírá se o znaky fungování rodiny, které sociální pracovníci obvykle zjišťují. Tyto typy jsou odvozeny od dominantní charakteristiky předního člena domácnosti nebo obou dospělých a ti svým vlivem působí na fungování celé rodiny.

- *Perfekcionistické (úzkostně neurotické, represivní rodiny)*

Jeden nebo oba dospělí nadměrně zdůrazňují žádoucí způsoby chování. Od svých členů vyžadují úspěch za každých okolností. Pokud se v této rodině vyskytují obtíže, mají takový charakter, že s výjimkou rozvodů, do jejich řešení nejsou vtahovány orgány pečující o práva dětí, soudy a policie. Tyto rodiny se považují za relativně lépe ovlivnitelné než dále uvedené typy.

- *Nepřiměřené (dětinské, nezralé, externě závislé rodiny)*

---

³⁴ Tamtéž, str. 71.

³⁵ MATOUŠEK, O. A KOL. *Metody a řízení sociální práce*. 1. vydání. Praha: Portál, 2003. ISBN 80-7178-548-2. str. 184.

³⁶ SOBOTKOVÁ, I. *Psychologie rodiny*. 2. vydání. Praha: Portál, 2007. ISBN 978-80-7367-250-8. str. 77.

³⁷ MATOUŠEK, O. A KOL. *Metody a řízení sociální práce*, str. 184.

³⁸ MATOUŠEK, O. A KOL. *Metody a řízení sociální práce*, s. 194-195.

Jeden nebo oba dospělí spoléhají při řešení problémů, které ostatní rodiny zvládají samostatně, na vnější pomoc, kterou nachází v širší rodině, komunitě nebo u sociálních pracovníků. Zde je oslabena schopnost předvídat, co se v budoucnu stane. Potíže jsou především při obstarávání peněz, hospodaření s nimi a při výchově dětí. V této rodině se obvykle nevyskytují antisociální tendence a ze strany sociálního pracovníka bývají při dobrém a dlouhodobém vedení ovlivnitelné.

- *Egocentrické (chladné, prestižní rodiny)*

Jeden nebo oba dospělí jsou pohlceni svou společenskou kariérou. Tomuto typu rodin nechybějí příjmy, ale ty jsou vydávány především na prestižní záležitosti. Jednotlivci mají hodnotu pouze tehdy, když bezprostředně uspokojují potřeby jiného člena nebo rodinu dobře reprezentují navenek. V těchto rodinách je manželský nesoulad častý, vyskytuje se i násilí mezi partnery, které je pokud možno tajeno. Děti občas zanedbávají školní docházku a objevují se u nich další predelikventní projevy i psychiatrické obtíže. Tyto rodiny mají sklon pomoc, kterou jim poskytují agentury, zneužívat k prosazení individuálních zájmů a proto je prognóza odborných zásahů nejistá.

- *Asociální (agresivní, deviantní, impulsivní, delikventní rodiny)*

Tyto rodiny se vyznačují nedostatkem sociálního a hodnotového napojení na běžnou společnost. Své potřeby a jejich uspokojování řeší bez ohledu na platné právní normy a vztahy uvnitř jsou neodpovědné a mělké. Svazek obvykle vznikl unáhleně, narození dětí nebývá plánované, někdy jsou rodiče ochotni se dětí zříci či je dát k adopci. Vyskytuje se zde zneužívání a zanedbávání dětí, fyzická agresivita (i mezi dospělými) a časté zneužívání návykových látek, především alkoholu. Dospělí nechodí pravidelně do zaměstnání, protože pro ně nepředstavuje něco cenného. Problémy těchto rodin řeší státní orgány, které dohlíží na situaci dětí a na dodržování zákona, a které jsou na situaci rodiny upozorněny.

3. Následky nezaměstnanosti

„V důsledku nezaměstnanosti ztrácí jak nezaměstnaný, tak celá společnost. Registrujeme tedy ztráty jak individuální, tak společenské, přičemž obojí spolu úzce souvisí.“³⁹

Důsledky nezaměstnanosti nepocítují jen ti, kteří o svá zaměstnání přišli. Ve skutečnosti však nezaměstnanost zasahuje mnohem větší počet osob, než na kolik lze usuzovat z podílu nezaměstnaných v ekonomicky aktivní populaci. Jde jak o rodiny (obvykle rodiče se svými dětmi), tak i o širší příbuzenské vztahy.⁴⁰ Nezaměstnanost má vliv na rodinu nejen prostřednictvím finančních problémů, ale i prostřednictvím krize rodinného systému a narušení rodinných zvyklostí, změn ve společenských vztazích, změn postavení nezaměstnané osoby v rodinném systému, ztrátou jeho statusu a autority a změn v rozdělení domácí práce. Ztráta statusu, která je pro jedince s nezaměstnaností spojena, se dotýká i rodiny a to je pro každého jedince velice bolestivé. Nezaměstnanost tak může narušit, ale i zcela rozbít vztahy mezi jednotlivými členy rodiny. Rodina však není nezaměstnaností jen ohrožována. Pro nezaměstnaného člověka se může naopak stát útočištěm. Podpora, která se mu dostává ze strany jejich vlastní i širší rodiny, sehrává většinou pozitivní roli. Nezaměstnanost ale může přitom všem vytvářet velké krizové situace, s kterými si jedinec ani rodina samy nemohou poradit, a stávají se tak klienty sociálního státu i objektem sociální práce.⁴¹

3.1 Psychické důsledky nezaměstnanosti

Už riziko ztráty zaměstnání představuje negativně působící stresor na psychiku člověka. Vlastní nezaměstnanost má spoustu nepříznivých vlivů na duševní, ale i

---

³⁹ BROŽOVÁ, D. *Společenské souvislosti trhu práce*, str. 101.

⁴⁰ MAREŠ, P. *Nezaměstnanost jako sociální problém*, str. 79.

⁴¹ Tamtéž, s. 80-81.

na tělesné zdraví, které můžou zpětně snižovat předpoklady jedince pro úspěšné pracovní zapojení.

Ztráta zaměstnání je pro každého, kdo je jí zasažen nepochybně zdrojem stresu. Reakce při ztrátě zaměstnání se někdy přirovnává k reakcím při ztrátě blízkého člověka. Do prvního období někteří autoři zařazují především šok, resp. hněv. Krátkodobě se můžou projevit pozitivní pocity, jako je osvobození, úleva, dostatek volného času. V další fázi obvykle nezaměstnaný aktivně hledá nové zaměstnání a je poměrně optimistický. Pokud se jeho snažení projevuje bez výsledků, nastává další fáze, v které si uvědomuje, že jeho situace je vážnější, než na začátku vypadala. Pocity, které ho doprovázejí, jsou deprese, úzkost a celkově pesimistický postoj.⁴²

3.1.1 Psychické změny vyvolané dlouhodobou nezaměstnaností⁴³

Nezaměstnanost přináší frustraci mnoha psychických potřeb. Jako např. potřeba stimulace. Nezaměstnaná osoba může ve srovnání s minulostí strádat nedostatkem podnětů. Dochází k zásadním změnám v jeho dosavadním životním programu. Ztráta naučeného stereotypu a narušení zafixovaného denního režimu vede rozdílnému vnímání času. Nezaměstnanému čas ubíhá pomaleji, zdá se mu, že čas nemá téměř žádnou strukturu a dělá mu stále větší problém rozlišit všední dny od víkendu.

Již autoři klasické studie z třicátých let minulého století si všimli, že nezaměstnaní trávili stále více volného času stále pasivnějším způsobem. Jako by se s množstvím volného času vytrácela i chuť a vůle ho efektivně využívat. Mezi nezaměstnanými je malá část lidí, kteří mají stále co konat a rozvíjejí své koníčky, jen je omezuje nedostatek finančních prostředků.

Nezaměstnaný může mít pocit, že ztrácí kontrolu nad svým životem. Mají pocit, že nemají šanci uspět. Často zůstávají nenaplněny potřeby jistoty a bezpečí, naděje a otevřené budoucnosti.

---

⁴² KODYMOVÁ, P. KOLÁČKOVÁ, J. *Sociální práce s nezaměstnanými. In. Sociální práce v praxi*. 1. vydání. Praha: Portál, 2005. ISBN 80-7367-002-X. str. 303

⁴³ Tamtéž, str. 303-304

Nezaměstnaná osoba po určité době ztrácí mnohé dosavadní dovednosti a schopnosti, protože je nevyužívá. Jde o úbytek profesních dovedností, odborné kvalifikace, ale i o celkové odvykání si od běžných aktivit. V tomto směru jsou na tom lépe nezaměstnaní žijící na venkově, protože se mohou intenzivněji věnovat svému hospodářství nebo práci na zahradě. Těm, kteří žijí na venkově, se naopak ztěžuje dojíždění za zaměstnáním.

3.2 Zdravotní problémy

Většina lidí má k práci a k pracovišti symbiotický vztah a porušení tohoto vztahu bývá prožíváno jako ztráta a skutečná separace. To se odráží v biologické, psychologické a sociální úrovni a ve svých důsledcích pak ovlivňuje zdravotní stav jedince. Při ztrátě zaměstnání se negativní dopady projeví různě. Zhoršení zdraví bylo doloženo jak přítomností tělesných příznaků, tak zvýšeným využíváním zdravotnických služeb nezaměstnanými (Kraut, A., 2000). Dlouhodobé vlivy zahrnují větší pravděpodobnost výskytu a rozvoje kardiovaskulárních onemocnění, bronchiálních poruch, vysokého krevního tlaku a vyšší úmrtnosti. Za duševní následky nezaměstnanosti se považují např. deprese, poruchy chování, alkoholismus, sebevražedné pokusy, sebevraždy, domácí násilí a jiné.⁴⁴

3.3 Sociální důsledky nezaměstnanosti

Nezaměstnanost znamená ztrátu společenských kontaktů, ztrátu sociální důstojnosti, sociálního statusu a prestiže, který plynou ze skutečnosti mít pracovní místo a z charakteristik tohoto pracovního místa, které člověka zařazuje do

---

⁴⁴ BUCHTOVÁ, B. A KOL. *Nezaměstnanost. Psychologický, ekonomický a sociální problém*, str. 129-130.

společnosti. Pracovním místem člověk potvrzuje svoji pozici ve společnosti a tím vyjadřuje svou identitu. Nezaměstnaností člověk tyto charakteristiky ztrácí a jeho nová situace ho přivádí do nepříznivého životního období, kde jsou problémy nejen ekonomického charakteru, ale i obecně společenské, sociální a psychické.⁴⁵

Hrozí rovněž nebezpečí jeho sociální izolace či sociálního selhání. Všechny tyto sociální důsledky postihují i sociální okolí nezaměstnaného, tedy jeho rodinu.⁴⁶

Nezaměstnanému se mění sociální role. S novou rolí jsou na dotyčného kladeny i další požadavky osobního i institucionálního charakteru, a pokud by je neplnil, čekají ho sankce v podobě ztráty podpory v nezaměstnanosti či odsuzujícího postoje okolí. Nezaměstnaný, který si práci nehledá a nemá pro to žádnou omluvu, bývá obviňován z lenosti, pasivity a rezignace. Proto se většina nezaměstnaných chová tak, aby to vypadalo, že své povinnosti na oko plní, i když to pro některé nemá reálný význam. Někteří si myslí, že nemají vůbec šanci zaměstnání nalézt, ale chovají se tak, jako by ho stále hledali a tím uplatňují nevědomě obranný postoj, aby se vyhnuli dalším stresu (Vágnerová 2004).⁴⁷

Sociální důsledky jsou spojené s dopady nezaměstnanosti na sociální situaci, postoje a chování nezaměstnaných osob a na společenský život. Tyto důsledky jsou rozmanité, protože nezaměstnanost je sama o sobě různého charakteru a jedinci je různě pocíťována a prožívána. Je provázena někdy menšími jindy většími negativními následky, které se projevují v různých oblastech osobního i společenského života. Sociální důsledky jsou mezi sebou úzce spojeny a propojeny.⁴⁸

---

⁴⁵ BROŽOVÁ, D. *Společenské souvislosti trhu práce*, str. 106-107.

⁴⁶ KODYMOVÁ, P. KOLÁČKOVÁ, J. *Sociální práce s nezaměstnanými*. In. *Sociální práce v praxi*, str. 304.

⁴⁷ KODYMOVÁ, P. KOLÁČKOVÁ, J. *Sociální práce s nezaměstnanými*. In. *Sociální práce v praxi*, str. 305-306.

⁴⁸ KREBS, V., DURDISOVÁ, J., POLÁKOVÁ, O., ŽIŽKOVÁ, J. *Sociální politika*, str. 278.

3.4 Chudoba

Fenomén chudoby představuje pro sociální politiku a politiku vůbec významnou kategorii. Jako stav chudoby je chápána situace, kdy nedostatek finančních prostředků omezuje možnosti spotřeby a kdy nedostatek peněz neumožňuje zabezpečovat důležité (základní) životní potřeby na přiměřené úrovni. Společenskoekonomický vývoj především rozděluje chudobu na absolutní a relativní. *Absolutní chudobu* lze popsat jako stav, kdy nedostatek prostředků neumožňuje uspokojovat základní životní potřeby, jako je střecha nad hlavou, jídlo, oděv tak, že je ohrožená existence člověka a hrozí mu smrt. *Relativní chudoba* je stav, v kterém jedinec, rodina či sociální skupina uspokojuje své potřeby na výrazně nižší úrovni, než je průměrná úroveň v daném státě. Tedy na relativně nižší úrovni.

Absolutní chudoba se spíše vyskytuje v rozvojových zemích, o relativní chudobu jde především v Evropě.⁴⁹

Chudoba je důležitým rizikovým faktorem jak pro vývoj, tak i pro výsledek duševního onemocnění, proto je osoba nízkého socioekonomického statusu v nebezpečí duševní poruchy i nezaměstnanosti. Bylo zjištěno, že osoby, které páchaly vážné pokusy o sebevraždu, byly častěji nezaměstnané než osoby kontrolních souborů. U osob, které přežily násilný pokus o sebevraždu, se ukázalo, že s tímto pokusem významně souvisely nepříznivé sociální a rodinné faktory, které předcházely vlastní nezaměstnanosti. Nezaměstnanost negativně ovlivňuje sebehodnocení a úctu k sobě. Je zdrojem sociálního stresu vedoucího ke zvýšení rodinného napětí, zvýšené izolaci od druhých a ztrátě sebedůvěry a sebeúcty.⁵⁰

---

⁴⁹ TOMEŠ, I. A KOL. *Právo sociálního zabezpečení*. 1. vydání. Praha: VŠEHRD, 1993. ISBN 80-85305-25-9. str. 182.

⁵⁰ BUCHTOVÁ, B. A KOL. *Nezaměstnanost. Psychologický, ekonomický a sociální problém*, str. 144.

3.5 Sociálně patologické jevy

Existuje mnoho studií na téma nezaměstnanost a sebevražda. *Platt* (1985) shromáždil na toto téma 156 relevantních studií a provedl jejich podrobnou analýzu a klasifikaci. Nezaměstnanost se v nich pojí s vyšším výskytem sebevražd i nedokonaných demonstrativních sebevražd. Především nedokonané sebevraždy jsou výrazem psychických potíží. Jde o pokus použít extrémní způsob komunikování v situaci, ve které podle jedince jiné způsoby, jak sdělit své problémy selhaly. *Jahodová* (1988) označuje demonstrativní sebevraždu jako „křik o pomoc“.⁵¹

V České republice stoupá počet případů sebevražd v souvislosti se ztrátou zaměstnání. Nepřímo to potvrdila statistika z roku 1998 (Právo, 16. 2. 2000), která ukázala, že u nás častěji dobrovolně ze života odcházejí lidé ve věku 40-50 let, a potom teprve starší občané. Největší skupinou v rámci sebevražd ze sociálních důvodů jsou právě nezaměstnaní (57,4%).⁵²

Masová nezaměstnanost dopadá negativně jak na jedince, tak i na společnost. U jedince může nezaměstnanost vyvolávat chronickou dezorganizaci jeho života, nestabilitu rodiny, duševní deprese (v krajních případech sebevraždu), kriminální delikty a nadměrné pití alkoholu či užívání drog. Ve společnosti může vyvolat sociálně patologické procesy (krizi hodnot, úpadek úcty k autoritám, krizi rodiny, alkoholismus a kriminalitu).⁵³

U osob, které přišly o zaměstnání, je zvýšený výskyt psychických i zdravotních potíží a častější užívání alkoholu a drog. Spojení zdravotních problémů, zneužívání drog a nezaměstnanosti je velice úzké. Nezaměstnanost je tedy spíše problémem psychologickým a sociálním, než problémem ekonomickým. Dlouhodobá nezaměstnanost se z ekonomického hlediska negativně projevuje zvýšenými nároky na rozpočet státu, na zdravotní a na sociální služby. Nezaměstnanost se může stát i nebezpečným politickým problémem. Především

---

⁵¹ MAREŠ, P. *Nezaměstnanost jako sociální problém*, str. 91.

⁵² BUCHTOVÁ, B. A KOL. *Nezaměstnanost. Psychologický, ekonomický a sociální problém*, str. 115

⁵³ MAREŠ, P. *Nezaměstnanost jako sociální problém*, str. 91

vysoké procento dlouhodobě nezaměstnaných mladých lidí, u nichž se zvýšeně vyskytují sociálně patologické jevy, tvoří nebezpečný zárodek budoucího negativního společenského vývoje.⁵⁴

---

⁵⁴ BUCHTOVÁ, B. A KOL. *Nezaměstnanost. Psychologický, ekonomický a sociální problém*, str. 119

4. Jak si při ztrátě zaměstnání udržet (získat) sebejistotu a chuť k aktivizaci

4.1 Psychologický intervenční program pro nezaměstnané⁵⁵

Lidé bez zaměstnání mohou mít pocit, že nikam nepatří. Jsou vyvrženi na okraj společnosti a nikdo je nepotřebuje. Cílem psychologického intervenčního programu pro nezaměstnané je snížení stresu nezaměstnaného, podpoření jeho aktivity k větší flexibilitě, k získání sebejistoty a k osvojení si potřebných společenských dovedností. Např. dovednost hledat novou práci, schopnost představit se a nabídnout se na trhu práce. Podle zkušeností s nezaměstnanými lidmi (B. Buchtová, 1992, 1999, 2000) k efektivní osobní strategii, jak překonat krizové období spojené se ztrátou zaměstnání patří:

- *Neztrácet naději a nepodléhat tlaku nepříznivé situace.* Důležité je, aby se člověk nedal odradit i případným neúspěchem při hledání zaměstnání.
- *Naplánovat si pravidelné denní aktivity.* Především péče o sebe sama a o svůj zevnějšek. To prospívá zdravému sebevědomí.
- *Využít čas k možnosti zhodnocení dosavadních životních a pracovních zkušeností.* Zpracovat si osobní audit svých znalostí, schopností, vědomostí a dovedností.
- *Rozšířit si právní vědomí a dobře znát práva a povinnosti nezaměstnaného.* Vědět na co mám právo při skončení zaměstnání a jaké jsou mé povinnosti.
- *Neuzavírat se do sebe, ale sledovat dění kolem sebe, udržovat neustále kontakt s trhem práce a s širším sociálním okolím,* které je jedním z nejvýznamnějších zdrojů včasné informace o možnosti zaměstnání.

---

⁵⁵ BUCHTOVÁ, B. A KOL. *Nezaměstnanost. Psychologický, ekonomický a sociální problém*, str. 119-121

- *Na přechodnou dobu si najít i méně placenou práci.* Třeba i na částečný pracovní úvazek, hlavně nezůstávat v nečinnosti.
- *Promyslet si úspornou životní strategii.* Nedostatek finančních prostředků je příležitostí k tomu přehodnotit dosavadní životní hodnoty a priority.
- *Důsledně pečovat o své zdraví.* Obavy ze ztráty práce jsou často doprovázeny pocity smutku a úzkosti. Tyto stavy se dají zmírnit např. tělesným cvičením, relaxací nebo psychoterapií.

Uvedená doporučení jsou velice důležitá především pro mladé lidi (mladistvé, vyučené, absolventy středních a vysokých škol), kteří nenašli na trhu práce uplatnění. Styl života, který si v tuto dobu zvolí, obvykle rozhoduje o jejich úspěšném uplatnění jak na trhu práce, tak i v celém jejich budoucím životě.

II. Praktická část

5. Cíl práce

Cílem bakalářské práce je prostřednictvím výzkumu, pomocí kvantitativního dotazování zjistit, jaké jsou hlavní dopady nezaměstnanosti na rodinu.

6. Hypotézy

První hypotéza: Nezávisle na době evidence a na věkové skupině, do níž nezaměstnaný patří, je nejzávažnějším problémem zhoršení finanční stránky rodiny.

Druhá hypotéza: Vliv nezaměstnanosti na rodinu je velký.

7. Metodika

7.1 Metody a techniky sběru dat

Metody a techniky se volí dle charakteru zkoumané problematiky. Pro sbírání dat vybíráme metody, které jsou založeny na požadovaném typu informace a na tom, od koho ji získáme a za jakých okolností se tak bude dít.⁵⁶ Problematika nezaměstnanosti je v současné době velice rozšířená a neustále zmiňovaná, proto jsem zvolila kvantitativní výzkum. Jelikož budu pracovat s větším počtem respondentů, byl použit tento druh výzkumu. Prostřednictvím tohoto druhu

---

⁵⁶ Hendl, J. *Kvalitativní výzkum. Základní teorie, metody a aplikace*. 2. vydání. Praha: Portál, 2008. ISBN 978-80-7367-485-4, str. 48.

způsobu výzkumu lze rychle a efektivně získat potřebné informace k vyhodnocení výzkumu.

Použila jsem metodu kvantitativního dotazování, jejíž technikou je dotazník. Bylo použito 70 dotazníků s lidmi evidovanými na Úřadu práce v Písku, různého věku i pohlaví.

7.1.1 Zúčastněné pozorování

Při použití metody zúčastněného pozorování je pozorovatel s pozorovanými osobami ve společném kontaktu. Pozorovatel obvykle přejímá roli člena skupiny. Cílem této metody je obstarat pomocí bezprostředního styku takové informace o chování, které by jiným způsobem bylo obtížné získat.⁵⁷

7.1.2 Kvantitativní dotazování

Technika, kterou jsem zvolila pro výzkum v této bakalářské práci, se nazývá písemné dotazování. Je to metoda zjišťování informací na základě strukturovaných dotazníků.⁵⁸

Písemné dotazování je méně finančně náročné a umožňuje kontaktovat osoby, které jsou jinak nedosažitelné. Dotazovaný může věnovat zodpovězení otázek dostatek času a péče. Je vyloučen jakýkoliv vliv tazatele na odpovědi. Soukromí při vyplňování dotazníku může zvýšit upřímnost odpovědí a mohou být zodpovězeny také důvěrnější otázky. Dotazníky by měly být spíše kratší a pro správné pochopení by měly převažovat uzavřené otázky.⁵⁹

---

⁵⁷ Dostupné na WWW: http://welcome.wz.cz/psychologie/metody_psychologie.doc

⁵⁸ Dostupné na WWW: <http://www.m-journal.cz/print.php?sid=390&aid=384>

⁵⁹ Dostupné na WWW: <http://www.augur-consulting.cz/metody/kvantitativni-vyzkum.html>

7.2 Realizace výzkumu

V rámci školní praxe, kterou jsem absolvovala v březnu 2010, jsem použila metodu zúčastněného pozorování. Praxe proběhla na Úřadu práce v Písku (dále jen ÚP), kde jsem měla možnost navázat počáteční kontakt s nezaměstnanými. Aby byli uvedeni do problému, vysvětlila jsem jim svoji situaci a oni si pak mohli rozmyslet, zda mi jako respondenti vyhoví či ne. V různých publikacích se uvádí obecné, a však faktické důsledky nezaměstnanosti. Rozhodla jsem se o pravdě přesvědčit pomocí dotazníků, které jsem na úřadu práce rozdávala. Většina z nich neměla žádný problém mi daný dotazník vyplnit.

V praktické části bakalářské práce jsem zvolila formu kvantitativního výzkumu, metodu zúčastněného pozorování a zpočátku stanovila hypotézy. Kvantitativní výzkum proto, že budu pracovat s větším počtem respondentů a jeho vyhodnocení není tak náročné jako u kvalitativního výzkumu. Kvantitativní dotazování pomocí dotazníků probíhalo v rámci praxe 1 týden v březnu 2010. Respondentům jsem rozdala dotazníky s prosbou o jejich vyplnění a nechala je v klidu přemýšlet. Oznámila jsem jim, že až budou mít dotazník vyplněný, můžou mi ho přinést nebo si je poté od nich vyberu.

Na počátku jsem postupovala metodou zúčastněného pozorování, při níž jsem mohla poznat, jak se klienti chovají, vyjadřují a jak celkově jednají. Postupně jsem přistupovala k metodě kvantitativního dotazování a prostřednictvím strukturovaných dotazníků s uzavřenými otázkami jsem dále prováděla výzkum. Sběrání dat pomocí obou metod trvalo 2 týdny v březnu roku 2010.

Respondenty jsem oslovovala naprosto náhodným výběrem. Dotazník byl zcela anonymní, osobní údaje jsem od respondentů nevyžadovala a veškeré vyplněné dotazníky jsou uchovány v osobním archivu.

7.3 Zkoumaný soubor

Dotazníky jsem rozdávala na Úřadu práce v Písku a dala jsem je vždy individuálně oslovenému respondentovi. Celkově se jednalo o 70 náhodně vybraných osob, evidovaných na ÚP, které se nějakým způsobem ocitly v situaci, kdy ztratily zaměstnání.

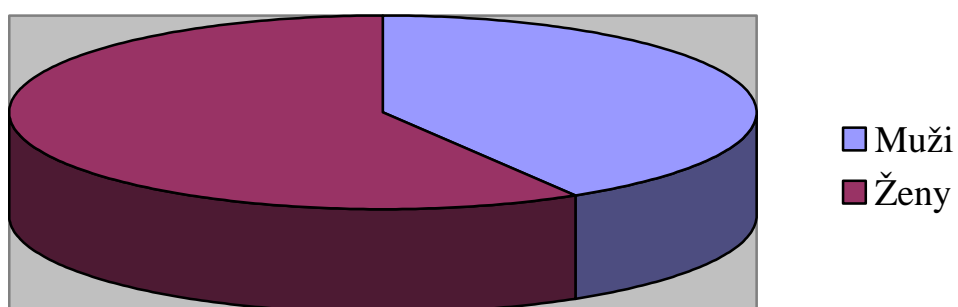
7.4 Vyhodnocení výzkumu

Použitý dotazník (viz příloha) je složen z 8 stručných a srozumitelných otázek. Jejich vyplnění trvalo v průměru 5 minut a všechny zodpovězené dotazníky jsou uchovány v osobním archivu. Pro přehlednost je u každé otázky zobrazen graf výsledků.

7.4.1 Vyhodnocení jednotlivých otázek:

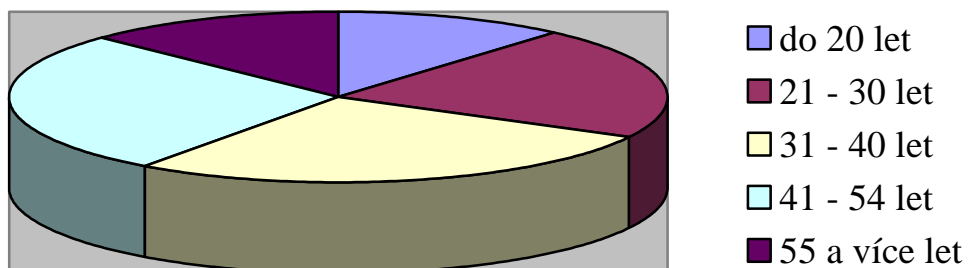
Otázka č. 1

Na tuto otázku odpovědělo ze 70 dotazovaných respondentů 29 mužů a 41 žen.

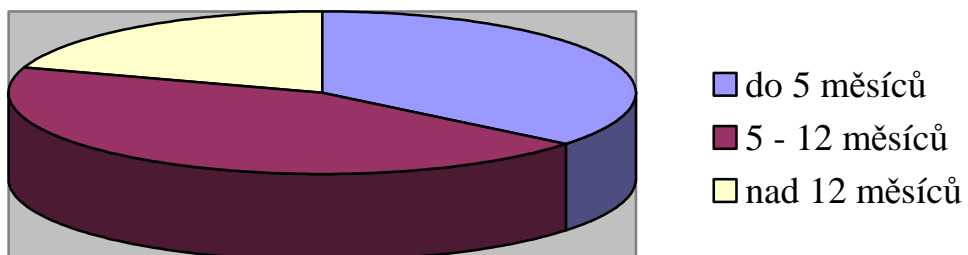
Otázka č. 2

Zde odpovědělo 19 lidí ve věku 31 – 40 let, 19 lidí ve věku 41 – 54 let, 15 lidí ve věku 21 – 30 let, 9 lidí ve věku 55 let a více a 8 lidí ve věku do 20 let.

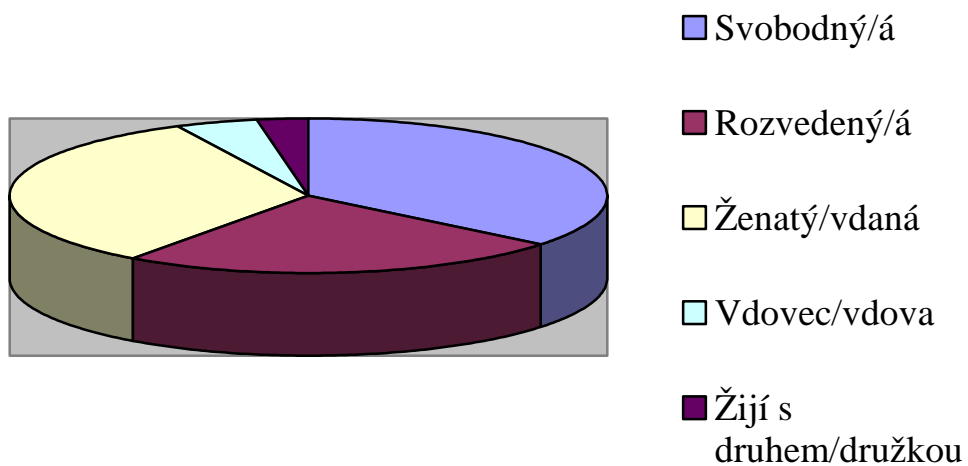
Otázka č. 3

Na tuto otázku odpovědělo 31 lidí, kteří jsou nezaměstnaní 5 -12 měsíců, 25 lidí, kteří jsou bez zaměstnání do 5 měsíců a 14 lidí, kteří jsou nezaměstnaní déle jak 12 měsíců.

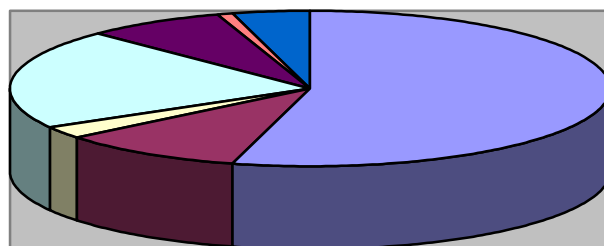
Otázka č. 4

Na tuto otázku odpovědělo 25 svobodných lidí, 23 ženatých/vdaných lidí, 17 rozvedených osob, 3 vdovci/vdovy a 2 lidé žijící s druhem/družkou.

Otázka č. 5

Z dotazovaných 70 lidí jich 65 uvedlo, že se jich týká zhoršení finanční situace, 25 lidí uvedlo zhoršení zdravotního stavu po psychické stránce, 12 jich zmínilo, že se přerušily vztahy k přátelům, 9 lidem se zhoršil zdravotní stav po fyzické stránce, 5 lidí neodpovědělo vůbec, 3 lidé přerušili vztah k příbuzenstvu a jeden člověk uvedl jinou možnost a to nejistotu. (Respondenti měli možnost uvést všechny problémy, které se jich týkají, proto součet nebude dávat 70 odpovědí, ale více.)

■ Zhoršení finanční situace

■ Přerušeni vztahů k přátelům

■ Přerušeni vztahu k příbuzenstvu

■ Zhoršení zdr. stavu po psychické stránce

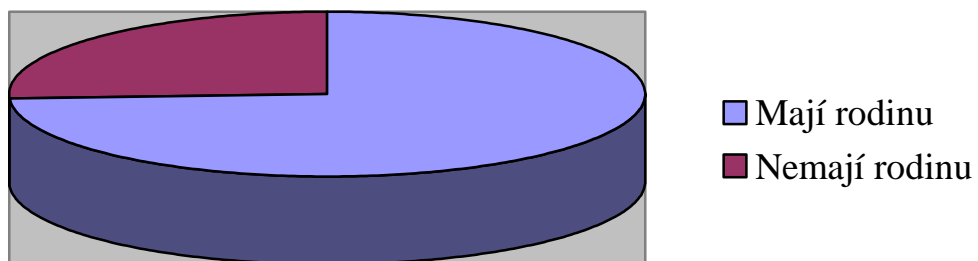
■ Zhoršení zdr. stavu po fyzické stránce

■ Jiné, jaké: Nejistota

■ Neodpověděl/a

Otázka č. 6

Na tuto otázku odpovědělo 52 respondentů, kteří mají rodinu a 18 jich rodinu nemá.

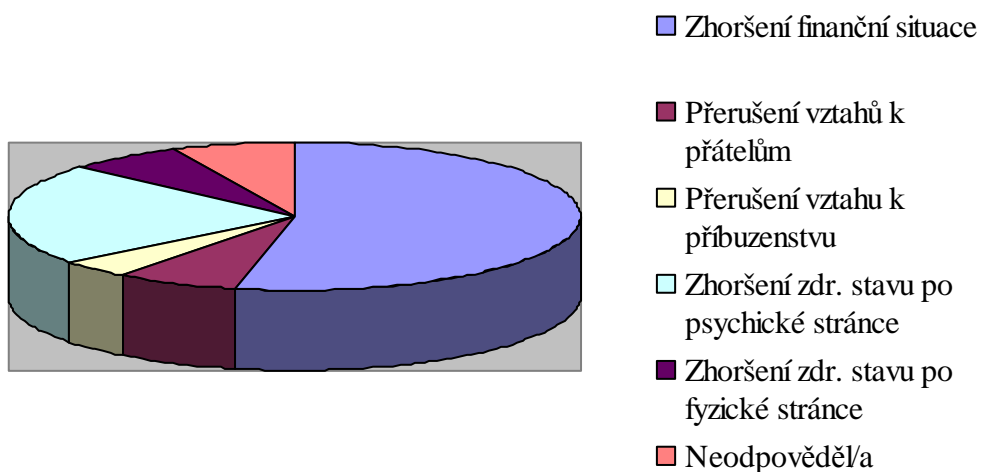

Pokud respondenti na předchozí otázku odpověděli „ne“, ve vyplňování dotazníku již nepokračovali.

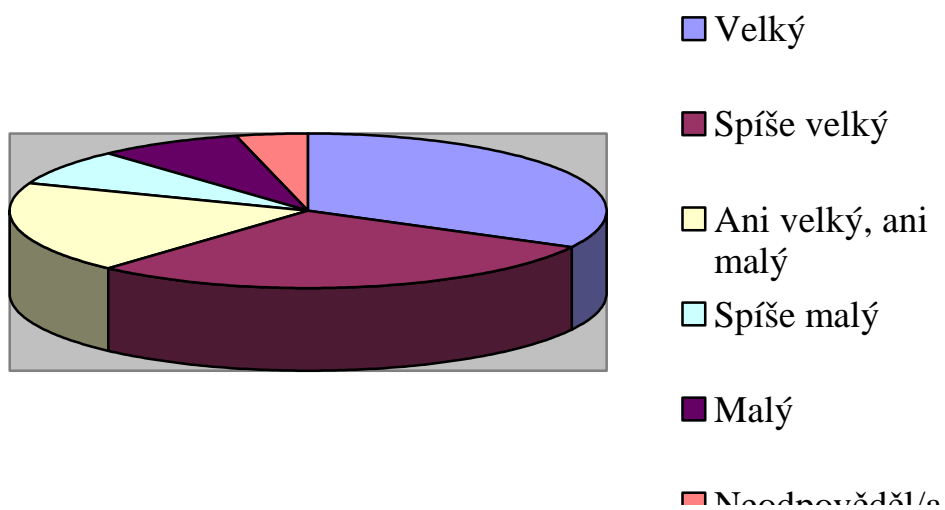
Otázka č. 7

Z 52 respondentů, kteří odpověděli, že rodinu mají, je pro 39 lidí nejzávažnější zhoršení finanční situace rodiny, 16 lidem se v rodině zhoršil zdravotní stav po psychické stránce, 5 lidí uvedlo přerušování vztahů k přátelům, 5 lidí vedlo zhoršení zdravotního stavu po fyzické stránce, 5 lidí neodpovědělo vůbec a 3 lidi uvedli přerušování vztahů k příbuzenstvu. (Respondenti měli možnost uvést všechny problémy, které se týkají jejich rodiny, proto součet nebude dávat 52 odpovědí, ale více.)

Otázka č. 8

17 lidí vnímá vliv své nezaměstnanosti jako velký, 15 lidí jako spíše velký, 10 lidí jako ani velký, ani malý vliv, 4 lidé vnímá vliv jako spíše malý, 4 lidé jako malý vliv a 2 lidé neodpověděli vůbec.

8. Diskuze

Prostřednictvím výzkumu jsem se pomocí zúčastněného pozorování a tohoto stručného dotazníku snažila zjistit, jak vnímají lidé na Písecku svou nezaměstnanost a jaký má vliv na jejich rodiny. Po vyhodnocení dotazníků přišla na řadu verifikace na počátku stanovených hypotéz.

Verifikace hypotéz

První hypotéza: Nezávisle na době evidence a na věkové skupině, do níž nezaměstnaný patří, je nejzávažnějším problémem zhoršení finanční stránky rodiny.

Při vyhodnocování dotazníků se mi tato hypotéza **potvrdila**. Byla stanovena na základě zúčastněného pozorování, teoretických poznatků a praktických zkušeností. Z výzkumu vyplynulo, že ze 70 respondentů jich 52 uvedlo, že mají rodinu. Z těchto 52 lidí jich 39 uvedlo, že jejich nejzávažnějším problémem v rodině je zhoršení finanční situace.

Druhá hypotéza: Vliv nezaměstnanosti na rodinu je velký.

Tato hypotéza se mi díky vyhodnocení dotazníků také **potvrdila**. Stanovena byla na základě zúčastněného pozorování a praktických zkušeností získané praxí na ÚP. Ze 70 respondentů jich 52 uvedlo, že mají rodinu a z tohoto počtu jich 17 uvedlo, že vliv své nezaměstnanosti na rodinu vnímají jako velký a 15 lidí ho vnímají jako spíše velký.

Informace získané pomocí tohoto výzkumu se do značné míry shodují s teoretickou částí bakalářské práce. Několik oslovených respondentů potvrdilo, že jejich aktuální nepříznivá situace je natolik závažná, že se jich týká jak sociální

problematika⁶⁰, tak u některých, ať už dlouhodobě nebo krátkodobě nezaměstnaných, i psychické⁶¹ a zdravotní problémy⁶².

---

⁶⁰ Srov. Teoretická část, 3.3 kapitola, Brožová.

⁶¹ Srov. Teoretická část, 3.1 kapitola, Kodymová, P. Kolářková, J.

⁶² Srov. Teoretická část, 3.2 kapitola, Buchtová, B. a kol.

Závěr

Cílem této bakalářské práce bylo zdůraznit dopady nezaměstnanosti, které se týkají samotného jedince, ale i jeho okolí, zejména rodiny. V teoretické části je popsána samotná nezaměstnanost, druhy a její historie. Dále zde uvádím základní informace o rodině, typologii rodin, dále pak samotné důsledky nezaměstnanosti a v neposlední řadě zmiňuji psychologický intervenční program pro nezaměstnané.

Pravdou je, že člověk, který ztratí své zaměstnání, ztrácí s tím i svou společenskou pozici a dostává se do situace, kdy se uzavírá okolnímu prostředí. Má pocit, že nikam nepatří a že s prací ztratil i svou důstojnost. Každý člověk je individuální bytost a je na něm, jak se s touto nepříznivou situací vyrovná. Někteří to mohou pojmout jako prázdniny, kdy si mohou odpočinout, ale návratnost do zaměstnání je mizivá. Jiní ztrátu zaměstnání vnímají jako problémovou událost a velmi často se dostávají do depresivních stavů a splínů. Proto jsem v závěru teoretické práce zmínila několik aspektů, které by mohly nezaměstnanému v dané

V praktické části jsem se věnovala zejména kvantitativnímu výzkumu. Pomocí strukturovaného dotazníku jsem zjišťovala informace od nezaměstnaných respondentů vedených na ÚP v Písku. Zpočátku jsem měla stanovené dvě hypotézy, které se mi díky výsledkům z vyhodnocení dotazníků potvrdily obě. První hypotéza, která zněla: *Nezávisle na době evidence a na věkové skupině, do níž nezaměstnaný patří, je nejzávažnější zhoršení finanční stránky rodiny.* Tu jsem si stanovila na základě konzultace s ředitelkou ÚP v Písku a praktických zkušeností z praxe a potvrdila se. Druhá hypotéza zněla: *Vliv nezaměstnanosti na rodinu je velký.* I tato hypotéza se ukázala jako pravdivá.

Seznam použitých zdrojů

Monografie:

BROŽOVÁ, D. *Společenské souvislosti trhu práce*. 1. vydání. Praha: Sociologické nakladatelství, 2003. 144 s. ISBN 80-86429-16-4.

BUCHTOVÁ, B. A KOL. *Nezaměstnanost: Psychologický, ekonomický a sociální problém*. 1. vydání. Praha: Grada Publishing, 2002. 240 s. ISBN 80-247-9006-8.

DUBEN, R. *Teorie a praxe sociální politiky*. 1. vydání. Praha: Vysoká škola ekonomická v Praze, 1999. 203 s. ISBN 80-7079-479-8.

GJURIČOVÁ, Š. KUBIČKA, J. *Rodinná terapie: Systemické a narativní přístupy*. 1. vydání. Praha: Grada Publishing, 2003. 184 s. ISBN 80-247-0415-3.

HENDL, J. *Kvalitativní výzkum: Základní teorie, metody a aplikace*. 2. vydání. Praha: Portál, 2008. 408 s. ISBN 978-80-7367-485-4.

KNOLL, O. *Druhy nezaměstnanosti a příčiny jejich vzniku*. Praha: Výzkumný ústav práce a sociálních věcí. 1993. 18 s. ISBN nevedeno.

KODYMOVÁ, P. KOLÁČKOVÁ, J. *Sociální práce s nezaměstnanými*. In. *Sociální práce v praxi*. 1. vydání. Praha: Portál, 2005. s. 299-312. ISBN 80-7367-002-X.

KREBS, V. DURDISOVÁ, J. POLÁKOVÁ, O. ŽIŽKOVÁ, J. *Sociální politika*. 1. vydání. Praha: CODEX, 1997. 328 s. ISBN 80-85963-33-7.

MATOUŠEK, O. A KOL. *Metody a řízení sociální práce*. 1. vydání. Praha: Portál, 2003. 384 s. ISBN 80-7178-548-2.

MATOUŠEK, O. *Rodina jako instituce a vztahová síť*. 1. vydání. Praha: Sociologické nakladatelství, 1993. 128 s. ISBN 80-901424-7-8.

MAREŠ, P. *Nezaměstnanost jako sociální problém*. 3. vydání. Praha: Sociologické nakladatelství. 2002. 176 s. ISBN 80-86429-08-3.

MOŽNÝ, I. *Česká společnost: Nejdůležitější fakta o kvalitě našeho života*. 1. vydání. Praha: Portál, 2002. 208 s. ISBN 80-7178-624-1.

SCHAEFFEROVÁ, E. *Co je rodina*. 1. vydání. Praha: Návrat domů, 1995. 184 s. ISBN 80-85495-41-4.

SIROVÁTKA, T. MAREŠ, P. (ed.) *Trh práce, nezaměstnanost, sociální politika*. 1. vydání. Brno: Masarykova univerzita v Brně, 2003. 272 s. ISBN 80-210-3048-8.

SOBOTKOVÁ, I. *Psychologie rodiny*. 2. vydání. Praha: Portál, 2007. 224 s. ISBN 978-80-7367-250-8.

TOMEŠ, I. A KOL. *Právo sociálního zabezpečení*. 1. vydání. Praha: VŠEHRD, 1993. 256 s. ISBN 80-85305-25-9.

TOMEŠ, I. *Sociální politika: Teorie a mezinárodní zkušenost*. 2. vydání. Praha: SOCIOKLUB, 2001. 264 s. ISBN 80-86484-00-9.

VÁGNEROVÁ, M. *Vývojová psychologie II. Dospělost a stáří*. 1. vydání. Praha: Karolinum, 2007. 462 s. ISBN 978-80-246-1318-5.

Elektronické zdroje

Informační portál s aktuální nabídkou práce v ČR. *Nezaměstnanost se v lednu 2010 opět zvýšila*. [on-line]. <<http://www.praceajobs.cz/poradna-prace/aktuality-na-trhu-prace/26-nezamestnanost-se-v-lednu-2010-opet-zvysila>>, [citováno 4. 3. 2010].

Zpravodajský portál o novinkách. *Nezaměstnanost v ČR šplhá k deseti procentům*. [on-line]. Dostupné na WWW: <<http://www.novinky.cz/ekonomika/191462-nezamestnanost-v-cr-splha-k-deseti-procentum.html>>, aktualizováno 8. 2. 2010, [citováno 4. 3. 2010].

Metody psychologie. *Metody dotazování, dotazník*. [on-line]. Dostupné na WWW: <http://welcome.wz.cz/psychologie/metody_psychologie.doc>, [citováno 10. 3. 2010].

Kvantitativní výzkum, písemné dotazování. [on-line]. Dostupné na WWW: <<http://www.m-journal.cz/print.php?sid=390&aid=384>>, [citováno 10. 3. 2010].

Portál společnosti provádějící průzkumy, výzkumy a analýzy. *Kvantitativní výzkum. Metody kvantitativního výzkumu. Písemné dotazování*. [on-line]. Dostupné na WWW: <<http://www.augur-consulting.cz/metody/kvantitativni-vyzkum.html>>, [citováno 10. 3. 2010].

Příloha: Strukturovaný dotazník

DOTAZNÍK

Dobrý den,

jsem studentkou 3. ročníku na vysoké škole a nyní pracuji na závěrečné práci, jejíž součástí je výzkum. Chtěla bych Vás proto poprosit o vyplnění tohoto krátkého, zcela anonymního dotazníku, který bude sloužit jen jako výzkumný materiál k mé práci. Zakroužkujte vždy jen jednu odpověď, pokud není uvedeno jinak (pokud v nabídce není odpověď, se kterou se naprosto ztotožňujete, vyberte tu, která je jí nejbližší). Mockrát děkuji za Váš čas a ochotu.

Tereza Dobrovodská

1. Jste:

- a) muž
- b) žena

2. Váš věk:

- a) do 20 let
- b) 21 – 30 let
- c) 31 – 40 let
- d) 41 – 54 let
- e) 55 a více let

3. Jak dlouho jste nezaměstnaný/á?

- a) do 5 měsíců
- b) 5 – 12 měsíců
- c) nad 12 měsíců

4. Jste:

- a) svobodný/á
- b) rozvedený/á
- c) ženatý/vdaná

- d) vdovec/vdova
- e) žijete s druhem/družkou

5. Nezaměstnanost má pro člověka, který je bez práce, řadu negativních dopadů. Které se projevují u Vás? (zaškrtněte všechny, které přicházejí v úvahu)

- a) zhoršení finanční situace
- b) přerušení vztahů k přátelům
- c) přerušení vztahu k příbuzenstvu
- d) zhoršení zdravotního stavu po psychické stránce
- e) zhoršení zdravotního stavu po fyzické stránce
- f) jiné, jaké: _____

6. Máte rodinu? Rodinou myslím Vaše nejbližší příbuzné – sourozence žijící s Vámi ve společné domácnosti, děti, vnoučata a rodiče.

- a) ano
- b) ne

Pokud jste zvolil/a v otázce číslo 6 možnost „ne“, ve vyplňování dotazníku prosím nepokračujte.

7. Které z dopadů, které jste vybral/a v otázce č. 5, mají nejzávažnější vliv na Vaši rodinu? (zaškrtněte všechny, které přicházejí v úvahu)

- a) zhoršení finanční situace
- b) přerušení vztahů k přátelům
- c) přerušení vztahu k příbuzenstvu
- d) zhoršení zdravotního stavu po psychické stránce
- e) zhoršení zdravotního stavu po fyzické stránce
- f) jiné, jaké: _____

8. Vliv své nezaměstnanosti na rodinu vnímáte jako

- a) velký
- b) spíše velký
- c) ani velký, ani malý
- d) spíše malý
- e) malý

Děkuji Vám za vyplnění.

V Písku dne 15. 3. 2010

Abstrakt

DOBROVODSKÁ, T. *Dopady nezaměstnanosti na rodinu*. České Budějovice, 2010. Bakalářská práce. Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích. Teologická fakulta. Katedra praktické teologie. Vedoucí práce Ing. Jaroslav Šetek, Ph.D.

Klíčové pojmy:

nezaměstnanost, trh práce, úřad práce, sociální politika, míra nezaměstnanosti, rodina, typologie rodin, funkce rodiny, role v rodině, finance, fyzické zdraví, psychické zdraví, sociální problémy, chudoba, sociálně patologické jevy, psychologický intervenční program pro nezaměstnané.

Tato bakalářská práce se zabývá problematikou nezaměstnanosti a jejími dopady na rodinu. Teoretická část popisuje nezaměstnanost jako takovou, vymezuje její druhy a zaměřuje se na vývoj českého státu, trhu práce, nezaměstnanosti a hospodářského vývoje. Dále se věnuje tématu rodina, jejímu vymezení, rozdělení a v neposlední řadě i samotným důsledkům nezaměstnanosti a psychologickému intervenčnímu programu, který je příkladem a motivací, jak důsledky této situace zmírnit.

Praktická část je věnována kvantitativnímu výzkumu zaměřeného na Písecko, který zjišťuje jaké dopady a jak velký vliv má nezaměstnanost na rodinu. Zde se potvrdily stanovené hypotézy a výzkum prokázal, že nejzávažnějším dopadem je zhoršení finanční situace v rodině a druhý nejčastěji zmiňovaný problém byl zhoršení zdravotního stavu po psychické stránce. Při provádění výzkumu se někteří respondenti vyjádřili i mimo dotazník a konstatovali, že jejich situace je opravdu zátěžová a deprimující, ale s pomocí služeb úřadu práce, rodiny a přátel mohou svou situaci prožívat o něco snadněji.

Abstract

DOBROVODSKÁ, T. *Effects of unemployment to family*. České Budějovice, 2010. Bachelor work. University of South Bohemia in České Budějovice. Faculty of Theology. Department of Practical Theology. Supervisor Ing. Jaroslav Šetek, Ph.D.

Keywords:

Unemployment, labour market, employment office, social policy, rate of unemployment, family, typology of families, function of family, role in family, finances, physical health, mental health, social problems, poverty, sociable pathological phenomena, psychological interventional program for unemployed.

This thesis is oriented at unemployment issues and their impact on families. The theoretical part describes unemployment itself, defines kinds of unemployment and focuses on the development of the Czech Republic, labour market, unemployment and economic development. Next the thesis focuses on the topic Family – its definition, division and last but not least issues are the consequences of unemployment and psychological interventional program, which is an example and motivation, how to minimise consequences of the situation.

Practical part of this thesis is dedicated to the research from Písek's surrounding. The goal is to find out, how big the impact on the family is and what impact there exactly are. Firstly set up hypothesis were confirmed and the research proved, that the worst thing is downgrading the financial situation in the family and health status – especially mental condition. By creating the research some of respondents said, that their situation is really complicated, but it is manageable thanks to help of the family and friends and services of employment bureau.